

**8D07202 – «Тау-кен ісі» білім беру бағдарламасы бойынша
 философия докторы (PhD) ғылыми дәрежесін алу үшін ұсынылған
 «Тазарту тау-кен жұмыстарының әсер ету аймағында дайындық қазбаларын бекіту
 параметрлерін зерттеу және негіздеу» тақырыптағы
 Танекеева Гаухар Джошинаның докторлық диссертациясына
 ресми рецензенттің жазбаша пікірі**

р/н №	Критерийлер	Критерийлер сәйкестігі (жауаптардың біреуін белгілеу қажет)	Ресми рецензенттің ұстанымы
1.	Диссертация тақырыбының (бекіту күніне) ғылымның даму бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкес болуы	1.1 Ғылымның даму бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкестігі: 1) диссертация мемлекет бюджетінен қаржыландырылатын жобаның немесе нысаналы бағдарламаның аясында орындалған (жобаның немесе бағдарламаның атауы мен нөмірі) 2) Диссертация басқа мемлекеттік бағдарлама аясында орындалған (бағдарламаның атауы) 3) <u>Диссертация Қазақстан Республикасының Үкіметі жанындағы Жоғары ғылыми-техникалық комиссия бекіткен ғылым дамуының басым бағытына сәйкес (бағытын көрсету)</u>	Диссертация Қазақстан Республикасының Үкіметі жанындағы Жоғары ғылыми-техникалық комиссиясымен бекітілген «Табиғи, оның ішінде су ресурстарын ұтымды пайдалану, геология, қайта өңдеу, жаңа материалдар мен технологиялар, қауіпсіз бұйымдар мен конструкциялар» атты басым бағытқа сәйкес келеді.
2.	Ғылымға маңыздылығы	Жұмыс ғылымға елеулі үлесін қосады /қоспайды, ал оның маңыздылығы ашылған /ашылмаған.	Г. Д. Танекееваның жұмысы тау-кен қазбаларын бекіту бойынша білімге елеулі үлес қосатын ғылыми зерттеу болып табылады.
3.	Өзі жазу принципі	Өзі жазу деңгейі: 1) жоғары; 2) орташа;	Г.Д. Танекееваның диссертациясы ғылыми жұмыстарға қойылатын талаптарға толық сәйкес келетін докторанттың авторлық еңбегі болып табылады. Бұл жұмыс мақалалар мен баяндамалардағы материалдарды қамтудың кеңдігімен және

		<p>3) төмен; 4) өзі жазбаған</p>	<p>толықтығымен, сондай-ақ диссертациялық жұмыстың өзектілігін растайтын зерттеу тақырыбы бойынша халықаралық конференцияларға белсенді қатысуымен сипатталады.</p>
4.	Ішкі бірлік принципі	<p>4.1 Диссертация өзектілігінің негіздемесі: 1) негізделген; 2) жартылай негізделген; 3) негізделмеген.</p>	<p>Диссертациялық жұмыс шахталардағы дайындық қазбаларын бекіту параметрлерін зерттеу мен негіздеудің өзекті және маңызды мәселесіне арналған, бұл қауіпсіздікті арттыру, технологиялық процестерді жақсарту және тау-кен жұмыстарының тиімділігі үшін үлкен маңызға ие. Ізденуші ұсынған тау жыныстарының кернеулі-деформацияланған күйін есепке алу негізінде олардың оңтайлы параметрлерін негіздей отырып, тау-кен жиектерін бекітудің прогрессивті технологиясы мен құралдарын жетілдіру және енгізу оларды пайдалану кезінде материалдық және еңбек шығындарын азайтуға мүмкіндік береді.</p>
		<p>4.2 Диссертация мазмұны диссертация тақырыбын айқындайды 1) айқындайды; 2) жартылай айқындайды; 3) айқындамайды</p>	<p>Диссертацияның мазмұны тақырыбына толық үйлесімді болып, зерттеліп отырған мәселенің барлық қырларын терең әрі толық ашып береді. Ғылыми нәтижелер мен практикалық тұжырымдар біртұтас негізде қалыптасып, зерттеу нәтижелері мен ұсыныстардың өзара байланысты екендігін дәлелдейді.</p>
		<p>4.3 Мақсаты мен міндеттері диссертация тақырыбына сәйкес келеді: 1) сәйкес келеді; 2) жартылай сәйкес келеді; 3) сәйкес келмейді</p>	<p>Зерттеудің мақсаты мен міндеттері диссертациялық жұмыстың тақырыбына толық үйлесімді және бір-бірімен байланысты. Қойылған міндеттер зерттеу жұмысының әрбір бөлімінде нақты айқындалып, олардың мазмұны мен құрылымы зерттеу тақырыбының терең талдануына сәйкес келетіндей етіп ұйымдастырылған. Әр бөлімде зерттеу міндеттерін шешуге қажетті теориялық және практикалық материалдар, әдіснамалық тәсілдер мен деректер егжей-тегжейлі қарастырылып, міндеттердің орындалуына бағытталған жүйелі талдау жүргізілген.</p>

		<p>4.4 Диссертацияның барлық бөлімдері мен құрылысы логикалық байланысқан:</p> <p>1) <u>толық байланысқан;</u> 2) жартылай байланысқан; 3) байланыс жоқ</p>	<p>Диссертацияның құрылымы мен мазмұны арасындағы ішкі бірлік айқын көрінеді, барлық бөлімдер өзара тығыз байланыста және бір-бірін толықтырып тұрады. Жүргізілген зерттеулер ғылыми жұмыстың тұтастығын қамтамасыз етіп, әрбір бөлімнің логикалық дәйектілікпен және жүйелілікпен ұсынылуын қамтамасыз етеді. Бұл диссертацияның тұтас құрылымы зерттеу тақырыбының мәнін толық аша отырып, оның ғылыми негізділігін арттырады.</p>
		<p>4.5 Автор ұсынған жаңа шешімдер (қағидаттар, әдістер) дәлелденіп, бұрыннан белгілі шешімдермен салыстырылып бағаланған:</p> <p>1) <u>сыни талдау бар;</u> 2) талдау жартылай жүргізілген; 3) талдау өз пікірін емес, басқа авторлардың сілтемелеріне негізделген</p>	<p>Автор ұсынған жаңа шешімдер барынша негізделген және олар бұрынғы шешімдермен салыстырғанда мұқият талданып, бағаланады. Зерттеу барысында сыни талдау жүргізілген.</p>
<p>5.</p>	<p>Ғылыми жаңашылдық принципі</p>	<p>5.1 Ғылыми нәтижелер мен қағидаттар жаңа болып табыла ма?</p> <p>1) толығымен жаңа; 2) <u>жартылай жаңа (25-75% жаңа болып табылады);</u> 3) жаңа емес (25% кем жаңа болып табылады)</p>	<p>Диссертацияда ғылыми нәтижелер мен қағидаттар жаңа болып табылады, диссертациялық зерттеу әдісі жан-жақты қолданылды.</p>
		<p>5.2 Диссертацияның қорытындылары жаңа болып табыла ма?</p> <p>1) толығымен жаңа; 2) <u>жартылай жаңа (25-75% жаңа болып табылады);</u> 3) жаңа емес (25% кем жаңа болып табылады)</p>	<p>Диссертацияда ғылыми нәтижелерге негізделген жаңа қорытындылар бар. Алынған нәтижелердің жаңалығы Scopus базасына кіретін халықаралық рейтингтік басылымдарда мақалалардың жариялануымен расталды.</p>

		<p>5.3 Техникалық, технологиялық, экономикалық немесе басқару шешімдері жаңа және негізделген бе?</p> <p>1) толығымен жаңа;</p> <p>2) жартылай жаңа (25-75% жаңа болып табылады);</p> <p>3) жаңа емес (25% кем жаңа болып табылады)</p>	<p>Техникалық шешімдер жаңа және ғылыми тұрғыдан негізделген, бұл олардың халықаралық шетелдік конференцияларда мақалалар мен тезистер түрінде жариялануымен, нәтижелерді өндіріске енгізу актісімен және өнертабыстарға алынған патенттермен расталады. Бұл көрсеткіштер автордың зерттеу жұмысының жоғары ғылыми және практикалық құндылығын дәлелдейді.</p>
6.	Негізгі қорытындылардың негізділігі	<p>Барлық қорытындылар ғылыми тұрғыдан қарағанда ауқымды дәлелдемелерде негізделген/негізделмеген (qualitative research және өнертану және гуманитарлық бағыттары бойынша)</p>	<p>Алынған нәтижелер мен диссертация қорытындылары толық негізделген және сенімді. Зерттеу барысында қолданылған әдіснамалық тәсілдер мен деректердің дәлдігі нәтижелердің жоғары сапасы мен ғылыми құндылығын қамтамасыз етеді.</p>
7.	Қорғауға шығарылған негізгі қағидаттар	<p>Әр қағидат бойынша келесі сұрақтарға жауап беру қажет:</p> <p>7.1 Қағидат дәлелденді ме?</p> <p>1) дәлелденді;</p> <p>2) шамамен дәлелденді;</p> <p>3) шамамен дәлелденбеді;</p> <p>4) дәлелденбеді</p> <hr/> <p>7.2 Тривиалды ма?</p> <p>1) иә;</p> <p>2) жоқ</p> <hr/> <p>7.3 Жаңа ма?</p> <p>1) иә;</p> <p>2) жоқ</p> <hr/> <p>7.4 Қолдану деңгейі:</p> <p>1) тар;</p> <p>2) орташа;</p> <p>3) кең</p>	<p>Қорғауға шығарылған 3 қағидаттар:</p> <p>1 қорғалатын қағидат бойынша жауаптар:</p> <p>7.1 дәлелденді</p> <p>7.2 жоқ</p> <p>7.3 иә</p> <p>7.4 кең</p> <p>7.5 иә</p> <p>2 қорғалатын қағидат бойынша жауаптар:</p> <p>7.1 дәлелденді</p> <p>7.2 жоқ</p> <p>7.3 иә</p> <p>7.4 кең</p> <p>7.5 иә</p> <p>3 қорғалатын қағидат бойынша жауаптар:</p> <p>7.1 дәлелденді</p> <p>7.2 жоқ</p> <p>7.3 иә</p>

		7.5 Мақалада дәлелденген бе? 1) иә; 2) жоқ	7.4 кең 7.5 иә
8.	Дәйектілік принципі Дереккөздер мен ұсынылған ақпараттың дәйектілігі	8.1 Әдістеменің таңдауы - негізделген немесе әдіснама нақты жазылған 1) иә; 2) жоқ	Зерттеу әдістемесін таңдау қойылған міндеттерге толық сәйкес келіп, олардың шешімі ғылыми жаңалық пен практикалық маңыздылықтың негізін қалады. Бұл әдістемелердің қолданылуы зерттеу нәтижелерінің дәлдігін және жаңашылдығын қамтамасыз етіп, оның практикалық тұрғыдан жүзеге асырылуына негіз болды.
		8.2 Диссертация жұмысының нәтижелері компьютерлік технологияларды қолдану арқылы ғылыми зерттеулердің қазіргі заманғы әдістері мен деректерді өңдеу және интерпретациялау әдістемелерін пайдалана отырып алынған: 1) иә; 2) жоқ	Диссертация жұмысының нәтижелері компьютерлік технологияларды қолдану арқылы ғылыми зерттеулердің қазіргі заманғы әдістері мен деректерді өңдеу және интерпретациялау әдістемелерін пайдалана отырып алынған: RS2 бағдарламалық жасақтамасы арқылы тау массивіндегі геомеханикалық процестерді шекті элементтер әдісімен сандық модельдеу жүзеге асырылған.
		8.3 Теориялық қорытындылар, модельдер, анықталған өзара байланыстар және заңдылықтар эксперименттік зерттеулермен дәлелденген және расталған (педагогикалық ғылымдар бойынша даярлау бағыттары үшін нәтижелер педагогикалық эксперимент негізінде дәлелденеді): 1) иә; 2) жоқ	Теориялық қорытындылар, модельдер, сондай-ақ анықталған өзара байланыстар мен заңдылықтар эксперименттік зерттеулермен толық дәлелденіп, расталған. Бұл зерттеу жұмысының ғылыми негізділігін арттырып, ұсынылған модельдер мен заңдылықтардың шынайылығын айқындайды.
		8.4 Маңызды мәлімдемелер нақты және сенімді ғылыми әдебиеттерге сілтемелермен расталған / ішінара расталған / расталмаған	Маңызды мәлімдемелер қолданыстағы және сенімді ғылыми әдебиеттерге негізделіп, нақты сілтемелермен расталған. Бұл ғылыми әдебиеттерді қолдану арқылы ұсынылған тұжырымдар мен шешімдер ғылыми негізділікті және дәлдікті

			қамтамасыз етеді. Пайдаланылған әдебиеттер тізімі толық және жүйелі түрде берілген, мұнда әрбір сілтеме авторлардың еңбектері мен зерттеулерінің маңыздылығын көрсетеді, сондай-ақ диссертацияның ғылыми деңгейін арттырады.
		8.5 Пайдаланылған әдебиеттер тізімі әдеби шолуға жеткілікті /жеткіліксіз	Автор жеткілікті әдеби дереккөздерге шолу жасады, дереккөздерге сілтемелер келтірілген.
9	Практикалық құндылық принципі	9.1 Диссертацияның теориялық маңызы бар: 1) иә; 2) жоқ	Диссертацияның теориялық маңызы зор, өйткені ол тау-кен қазбаларын бекіту технологиясын таңдау мәселесін терең зерттеуге бағытталған. Бұл зерттеу тау-кен өндірісінде бекіту жүйелерінің тиімділігін арттыруға, жаңа әдістер мен тәсілдерді енгізуге негіз қалайды. Теориялық тұрғыдан алғанда, жұмыс тау-кен қазбаларын бекітудің ғылыми негіздерін дамыта отырып, оның болашақтағы практикалық қолдануына ықпал етеді.
		9.2 Диссертацияның практикалық маңызы бар және алынған нәтижелерді практикада қолдану мүмкіндігі жоғары: 1) иә; 2) жоқ	Диссертацияның практикалық маңызы зор, себебі алынған нәтижелер «Абай» шахтасында жүргізілген өндірістік сынақтармен расталады, мұнда нәтижелер өндіріс жағдайында енгізу актісімен бекітілген. Бұл көрсеткіштер диссертацияның практикалық тұрғыдан жоғары құндылығын және оның нақты өндірістік салада іске асырылу мүмкіндігін дәлелдейді.
		9.3 Практикалық ұсыныстар жаңа болып табылады? 1) толығымен жаңа; 2) жартылай жаңа (25-75% жаңа болып табылады); 3) жаңа емес (25% кем жаңа болып табылады)	Практикалық ұсыныстар жаңашыл және ғылыми тұрғыдан негізделген, зерттеу нәтижелерінің өндіріс процесіне енгізілуі мен осы ұсыныстардың өндірістік практикада қолданылуының әлеуеті үлкен деп бағаланды.

10	Жазу және ресімдеу сапасы	Академиялық жазу сапасы: <u>1) жоғары;</u> 2) орташа; 3) орташадан төмен; 4) төмен.	Академиялық жазудың сапасы жоғары, диссертацияны ресімдеу талаптарға сәйкес келеді.
----	---------------------------	---	---

Қорытынды:

«Тазарту тау-кен жұмыстарының әсер ету аймағында дайындық қазбаларын бекіту параметрлерін зерттеу және негіздеу» тақырыбына жазылған диссертациялық жұмыс ҚР ҒЖБМ Ғылым және жоғары білім саласындағы сапаны қамтамасыз ету комитетінің докторлық диссертацияларға қойылатын талаптарына және «Ғылыми дәрежелер беру ережелеріне» сәйкес келеді деп есептеймін. Автор алған ғылыми нәтижелер ғылыми жаңалыққа, практикалық құндылыққа ие және авторды ғылыми-практикалық мәселелерді өз бетінше қоя және шеше алатын қалыптасқан зерттеуші ретінде сипаттауға мүмкіндік береді.

Диссертациялық жұмыс Қазақстан Республикасы Ғылым және жоғарғы білім министрлігі Ғылым және жоғары білім саласындағы сапаны қамтамасыз ету комитетінің философия докторы (PhD) ғылыми дәрежесін алу үшін ұсынылған диссертацияларға қойылатын талаптарына сәйкес келеді деп есептеймін және **Танекеева Гаухар Джошина 8D07202** – «Тау-кен ісі» білім беру бағдарламасы бойынша философия докторы (PhD) ғылыми дәрежесін беру туралы ҚР ҒЖБМ Ғылым және жоғары білім саласындағы сапаны қамтамасыз ету комитеті алдында өтініш білдіруді ұсынамын.

Ресми рецензент:

«С. Аманжолов атындағы Шығыс-Қазақстан университеті» КеАҚ «Экология және география» кафедрасының профессоры, техника ғылымдарының докторы

Г.Ю. Абдугалиева